

Sygn. akt I ACa 424/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Nowicka de Poraj (spr.)
Sędziowie:	SSA Józef Wąsik SSA Grzegorz Krężolek
Protokolant:	st. prot. sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 24 maja 2013 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa Banku (...) S.A. z siedzibą w K.

przeciwko T. S. (1) i J. S.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie

z dnia 17 grudnia 2012 r. sygn. akt I C 491/12

oddala apelację i zasądza solidarnie od pozwanych na rzecz strony powodowej kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 424/13

UZASADNIENIE

Powód Bank (...) Spółka Akcyjna w K. domagał się od pozwanych J. S. i T. S. (1) zapłaty kwoty 466 823,95 zł z umownymi odsetkami wynoszącymi 10,98% w stosunku rocznym, liczonymi od dnia 27 lipca 2011 r. do dnia zapłaty, odsetek w kwocie 15 717,58 zł, kwoty 796,07 zł tytułem opłat i prowizji, a także kosztów postępowania. W uzasadnieniu podniesiono, że w dniu 28 stycznia 2005 r. została zawarta pomiędzy stroną powodową (...) Bankiem S.A. z siedzibą w G. (obecnie Bank (...) S.A. w K.), a pozwanymi Umowa (...) nr (...). Na mocy postanowień przedmiotowej umowy strona powodowa postawiła do dyspozycji pozwanych kwotę kredytu w wysokości 401 764,00 zł indeksowanego kursem (...). Z uwagi na niedochowanie przez pozwanych warunków udzielenia kredytu strona powodowa pismem z dnia 22 grudnia 2010 r. wypowiedziała warunki spłaty kredytu i wezwała do zapłaty należności w terminie 30 dni od daty otrzymania wypowiedzenia. Wierzytelność na dzień 27 lipca 2011 r. wynosiła kwotę 466 823,95 zł należności głównej,

15 717,58 zł tytułem odsetek oraz 796,07 zł tytułem opłat i prowizji. Do pozwu strona powodowa załączyła m.in. wyciąg z ksiąg banku oraz wezwania do zapłaty.

Sąd Okręgowy wydał dnia 13 października 2011 r. nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, w którym uwzględnił żądanie w całości.

Pozwani w zarzutach od nakazu zapłaty wnieśli o oddalenie powództwa. Przyznali, iż zawarli w dniu 28 stycznia 2005 r. ze stroną powodową umowę kredytu opiewającą na kwotę 401 764,00 zł. Wskazali, że spłacali regularnie raty kredytu od chwili jego uzyskania do połowy listopada 2010 r. Ze względu na niespodziewane i niezależne od nich problemy finansowe, pojawiły się trudności z bieżącą spłatą kredytu, zaś strona pozwana nie zgodziła się na odroczenie rat albo ich czasowe zawieszenie. W ocenie pozwanych strona powodowa bezpodstawnie i bezprawnie wypowiedziała umowę kredytu. W odniesieniu do nich nie zaszyły przesłanki uzasadniającej wypowiedzenie niniejszej umowy określonej w jej § 18 ust. 6, działanie zaś strony powodowej stanowiło nadużycie prawa.

Strona powodowa odnosząc się do zarzutów pozwanych podtrzymała swoje stanowisko co do zasadności wypowiedzenia przedmiotowej umowy, wskazując, iż przyczynę wypowiedzenia stanowiło niezapłacenie przez pozwanych czterech rat kredytu od września 2010 r. do grudnia 2010 r., co stanowiło poważne naruszenie warunków umowy. Strona powodowa przyznała, iż pozwani zwracali się z wnioskiem o restrukturyzację zobowiązania, ale ich wnioski nie zostały uwzględnione, gdyż brak było przesłanek umożliwiających restrukturyzację zobowiązania. Pozwani mieli złą historię w systemie BIK, w chwili rozpatrywania wniosku posiadali zobowiązania finansowe w innych instytucjach ze statusem wskazującym na wypowiedzenie warunków umowy. Nadto kredyt nie miał należytego zabezpieczenia zgodnie z postanowieniami umowy. Zabezpieczenie kredytu stanowić miała hipoteka na nieruchomości, dla której prowadzona jest KW nr (...), ustanowiona z najwyższym pierwszeństwem lub poprzedzona jedynie hipoteką lub hipotekami na rzecz (...) Banku S.A. Tymczasem w KW (...) przed hipoteką zabezpieczającą wiarygodność dochodzona w niniejszym postępowaniu, widnieje w dalszym ciągu hipoteka na rzecz Banku (...) S.A. z tytułu kredytu, który miał zostać spłacony kredytem udzielonym przez (...) Bank S.A. (obecnie Bank (...) S.A.), na co bank nie wyrażał zgody.

Na rozprawie w dniu 4 grudnia 2012 r. strona powodowa – ze względu, na wpłaty dokonane przez pozwanych po wniesieniu pozwu – zmodyfikowała swoje stanowisko wnosząc o zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz kwoty 450 620,02 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości 10,98% w skali roku liczonymi od dnia 27 lipca 2011 r. do dnia zapłaty oraz odsetek naliczonych do dnia 26 lipca 2011 r. w kwocie 15 717,58 zł, a w pozostałym zakresie cofnęła pozew, na co pozwani wyrazili zgodę.

Wyrokiem z dnia 17 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Tarnowie uchylił nakaz zapłaty z dnia 13 listopada 2011 r., sygn. I Nc 24/11, zasądził od pozwanych T. S. (2) i J. S. solidarnie na rzecz strony powodowej Banku (...) S.A. z siedzibą w K. kwotę 450 620,02 zł z umownymi odsetkami w wysokości 10,98% w stosunku rocznym od dnia 27 lipca 2011 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 15 717,58 zł; w pozostałej części postępowanie umorzył oraz zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz strony powodowej kwotę 5 836 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Okręgowy oparł się na następującym stanie faktycznym:

W dniu 28 stycznia 2005 r. została zawarta pomiędzy stroną powodową (...) Bankiem S.A. z siedzibą w G. (obecnie Bank (...) S.A. z siedzibą w K.) a pozwanymi J. S. i T. S. (2) umowa kredytu Nr (...). Na mocy postanowień przedmiotowej umowy (§ 1 ust. 1) strona powodowa udzieliła pozwanym kredytu w wysokości 401 764,00 zł indeksowanego kursem (...). Zgodnie z § 1 ust. 2 umowy kredyt przeznaczony był:

- na pokrycie części kosztów remontu nieruchomości mieszkalnej posadowionej na działce gruntu opisanej w § 3 ust. 1 (działki ewidencyjne objęte nr (...) położone w miejscowości O. nr (...) gmina N. objęte KW nr(...)) – kwota 122 000,00 zł

- na spłatę zobowiązań kredytobiorcy, takich jak kredyt mieszkaniowy w (...) SA, karta kredytowa (...) SA,

- na cele konsumpcyjne – kwota 50 000,00 zł.

Z kolei zgodnie z § 1 ust. 5 umowy spłata kredytu wraz z odsetkami nastąpić miała w 240 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych na zasadach określonych w § 10 umowy. Oprocentowanie Kredytu zgodnie z § 2 ust. 1 na dzień sporządzenia umowy wynosiło 4,730 % w skali roku i stanowiło sumę marży banku niezmiennej w okresie trwania umowy w wysokości 4.000 punktu procentowego oraz aktualnie obowiązującego indeksu L3 opisanego szczegółowo w § 8. Z kolei zgodnie z § 8 umowy oprocentowanie kredytu jest zmienne i ulega zmianie w tym samym dniu kalendarzowym, w jakim nastąpiła wypłata I transzy kredytu najbliższego miesiąca następującego po ostatniej zmianie indeksu L3.

Zgodnie z § 10 ust. 1 umowy spłata kredytu wraz z odsetkami dokonywana będzie nie później niż w tym samym dniu kalendarzowym każdego miesiąca, w którym nastąpiła wypłata I transzy kredytu. O zachowaniu terminu płatności świadczy data wpłynięcia kwot na rachunek banku (§ 10 ust. 3 umowy). Stosownie do § 15 ust. 1 umowy jeżeli kredytobiorca opóźnia się z zapłatą raty w całości lub w części lub innej należności banku, wynikającej z umowy, obowiązany jest do zapłaty odsetek za każdy dzień opóźnienia od kwoty kredytu niespłaconej w terminie wymagalności. Stopa odsetek za opóźnienie na dzień sporządzenia umowy wynosi 10,980 % w skali roku. Stopa odsetek za opóźnienie jest zmienna i zależy od poziomu podstawowych stóp procentowych właściwych dla danej waluty, poziomu rezerw obowiązkowych ustalanych dla banków przez NBP, poziomu cenowych lokat międzybankowych. Jej aktualna wysokość ustalana jest przez Zarząd Banku i podawana do wiadomości kredytobiorcy poprzez wywieszenie jej wysokości na tablicy ogłoszeń w siedzibie banku. Za opóźnienie się z zapłatą raty uważa się dokonanie wpłaty po upływie terminu płatności (§ 15 ust. 3 umowy).

Zgodnie z § 18 ust. 1 umowy w razie stwierdzenia przez bank, że warunki udzielenia kredytu zostały naruszone lub istnieje zagrożenie terminowej spłaty kredytu, bank może żądać dodatkowego zabezpieczenia spłaty kredytu lub wypowiedzieć umowę w całości lub w części. Prowadzenie egzekucji z wniosku innego wierzyciela do nieruchomości stanowi podstawę do wypowiedzenia umowy w całości lub w części (§ 18 ust. 2). Okres wypowiedzenia umowy wynosi 30 dni, a w razie zagrożenia upadłością kredytobiorcy, który jest przedsiębiorcą – 7 dni (ust. 4). Jeżeli bank wypowiedział umowę po wypłaceniu kredytu w całości lub w części, wówczas po upływie okresu wypowiedzenia umowy kredytobiorca jest zobowiązany do niezwłocznego zwrotu wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami należnymi bankowi za okres korzystania z kredytu i do zapłaty wszelkich innych wymagalnych już należności banku wynikających z umowy, w tym ewentualnych odsetek za opóźnienie (ust.5). Zgodnie z § 18 ust. 6 uważa się, że warunki udzielenia kredytu zostały naruszone jeżeli kredytobiorca nie wykonuje zobowiązań wobec banku albo jeżeli oświadczenia i zapewnienia złożone przez kredytobiorcę są niezgodne z rzeczywistym stanem lub jeżeli kredytobiorca w inny sposób narusza postanowienia umowy. Bank nie ma obowiązku informowania kredytobiorcy o naruszeniu przez niego któregokolwiek z postanowień umowy (ust.7).

Na dzień 22 grudnia 2010 r. pozwani zalegali ze spłatą czterech rat kredytu płatnych w terminach do 15 września 2010 r., 15 października 2010 r., 15 listopada 2010 r., 15 grudnia 2010 r. Pismem z dnia 22 grudnia 2010 r. strona powodowa w związku z naruszeniem warunków umowy (...) Nr (...) z dnia 28 stycznia 2005 roku poprzez niedotrzymanie terminów zapłaty wypowiedziała względem każdego z pozwanych warunki spłaty kredytu wskazując jako podstawę prawną art. 75 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. prawo bankowe oraz § 18 ust.1 w związku z § 18 ust. 6 umowy z dnia 28 stycznia 2005 r. Strona powodowa wezwała jednocześnie każdego z pozwanych do zapłaty w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania następujących kwot: kapitału kredytu w kwocie 135.366,38 CHF, odsetek zaległych w kwocie 2.357,97 CHF, odsetek za opóźnienie w kwocie 50,73 CHF. opłat i prowizji w kwocie 22,50 CHF. Powyższe pisma doręczono pozwany w dniu 29 grudnia 2010 r.

Zgodnie z wyciągiem z ksiąg banku z dnia 27 lipca 2011 roku Nr (...) solidarne zobowiązania pozwanych T. S. (2) oraz J. S. wynosiły w tej dacie 483 337,60 zł, na co składała się: należność główna w kwocie 466 823,95 zł, odsetki w kwocie 15 717,58 zł (14 887,88 zł tytułem zaległych odsetek umownych za okres od dnia 15 listopada 2010 r. do dnia

26 lipca 2011 r. oraz kwota 829,70 zł odsetek za okres od dnia 16 grudnia 2010 r. do dnia 26 lipca 2011 r.) oraz kwota opłat i prowizji 796,07 zł.

Po wniesieniu niniejszego pozwu pozwani wpłacili na rzecz strony powodowej następujące kwoty w dniu 2 sierpnia 2011 r. kwotę 2 000 zł (zaksięgowana na opłaty i prowizje w kwocie 796,07 zł i kapitał 1 203,93 zł), w dniu 2 września 2011 r. kwotę 3 000 zł (zaksięgowana na kapitał), w dniu 9 września 2011 r. kwotę 3 000 zł (zaksięgowana na kapitał), w dniu 6 października 2011 r. kwotę 4 000 zł (zaksięgowana na kapitał), w dniu 28 października 2011 r. kwotę 3000 zł (zaksięgowana na kapitał), w dniu 2 stycznia 2012 r. kwotę 1000 zł (zaksięgowana na kapitał), w dniu 30 maja 2012 r. kwotę 1000 zł (zaksięgowana na kapitał).

Po wypowiedzeniu umowy kredytu pozwani kilkakrotnie zwracali się do strony powodowej z wnioskiem o restrukturyzację kredytu, wskazując jako przyczynę zaniechania spłaty przejściowe problemy finansowe. Również w toku procesu zwracali się do strony powodowej o restrukturyzację kredytu. W chwili obecnej pozwani niezależnie od zobowiązań dochodzonych w niniejszym postępowaniu są zobowiązani do spłaty jeszcze jednego kredytu zaciągniętego w Banku (...) S.A. w kwocie około 130 000,00 zł, który jest spłacany w ratach wynoszących miesięcznie po 1 600,00 zł. Kredyt ten jest spłacany nieregularnie, w zależności od tego czy pozwani uzyskują przychody w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. Nadto pozwani mają zobowiązania względem Banku (...) S.A. w kwocie około 7 000,00 zł, raty kredytu wynoszą około 400,00 zł i jest on również spłacany w zależności od tego czy pozwani mają środki.

Pozwani wykorzystali część środków uzyskanych na podstawie uzyskanego od strony powodowej kredytu w sposób sprzeczny z zawartą umową to jest nie przeznaczając tych środków na spłatę zobowiązań w innych bankach, w szczególności na spłatę kredytu mieszkaniowego w (...) S.A., gdyż pozwani zużył te środki na finansowanie swojej działalności gospodarczej. Pozwani nie wywiązali się z jeszcze jednego zapisu umownego wynikającego z § 4 ust. 1d to jest zabezpieczenia wierzytelności objętej przedmiotowym kredytem na nieruchomości pozwanych objętej KW (...) hipoteką z najwyższym pierwszeństwem. Warunek ten nie został spełniony, bowiem pozwani nie spłacili kredytu mieszkaniowego w Banku (...) S.A. o którym mowa w § 1 ust. 2a umowy z 28 stycznia 2005 r., co uniemożliwiło wykreślenie wcześniejszej hipoteki kredyt ten zabezpieczającej.

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny na podstawie przedłożonych przez strony dokumentów oraz przesłuchania w charakterze strony pozwanego T. S. (1), uznając wszystkie dowody za wiarygodne.

Rozważając zasadność powództwa, Sąd Okręgowy wskazał na treść przepisów art. 69 i 75 prawa bankowego. W ocenie Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie istniały podstawy do wypowiedzenia umowy kredytu przez bank, gdyż pozwani zaprzestali spłacania rat kredytu. W piśmie stanowiącym wypowiedzenie umowy podano podstawę wypowiedzenia wyraźnie wskazując, iż podstawą takiego oświadczenia woli jest naruszenie przez pozwanych warunków przedmiotowej umowy kredytu poprzez niedotrzymanie terminów zapłaty, nadto odwołując się do konkretnych przepisów prawa bankowego oraz stosownych zapisów umowy. Powołując się na poglądy doktryny podniesiono, że na gruncie aktualnie obowiązujących przepisów ustawodawca rozszerzył zakres przyczyn mogących uzasadniać wypowiedzenie umowy. Przez powyższe pojęcie należy rozumieć niedotrzymanie jakichkolwiek warunków (klauzul) umowy kredytowej, a nie tylko jej warunków istotnych. Bez znaczenia jest, czy kredytobiorcy naruszającemu warunki umowy można przypisać winę w tym względzie. Zarzut pozwanych, iż art. 75 ustawy stwarza jedynie możliwości wypowiedzenia kredytu a nie taki obowiązek, nie ma praktycznie znaczenia, skoro niewątpliwe jest uprawnienie banku wynikające z powyższego unormowania, brak też obowiązku restrukturyzacji kredytu na żądanie kredytobiorcy. Sąd Okręgowy dodał także, że strona powodowa nie wypowiedziała umowy wcześniej, mimo że pozwani naruszyli opisane wyżej warunki udzielenia kredytu (przeznaczyli znaczną część uzyskanego kredytu na cel niezgodny z umową, w konsekwencji nie uzyskując wykreślenia hipoteki i nie wywiązując się ze zobowiązania w zakresie zabezpieczenia zgodnie z wymogami przedmiotowej umowy) i jak wskazała okoliczności te miały wpływ na jej stanowisko dotyczące restrukturyzacji kredytu.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd Okręgowy oparł na przepisie art. 98 k.p.c., wskazując, że spłata należności w toku postępowania nie ma wpływu na uznanie strony za przegrywającą co do całości roszczenia.

Apelacje w osobnych pismach złożyli pozwany oraz pozwana, przy czym obie apelacje miały identyczną treść. Pozwani zaskarżyli wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 75 ust. 1 w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy prawo bankowe oraz naruszenie przepisu art. 5 k.c. poprzez przyznanie ochrony prawnej działaniom powoda, które stanowiły nadużycie prawa. W związku z tym wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania sądowego.

W uzasadnieniu apelacji wskazano, że wypowiedzenie umowy, na którym bank opiera swoje roszczenie, było zarówno bezskuteczne, jak i bezpodstawne. Zawarto w nim stwierdzenie, że bank „wypowiada warunki spłaty kredytu”, podczas gdy art. 75 ustawy stanowi o wypowiedzeniu umowy. W związku z tym pismo to nie wywarło skutków prawnych w postaci zakończenia umowy. W ocenie skarżących Sąd Okręgowy nie przedstawił żadnych argumentów, dla których pojęcie „umowa kredytu” należałoby utożsamiać z pojęciem „warunków umowy kredytu”. Warunki umowy kredytu są tylko jednym z wielu elementów umowy, zatem nie można ich wypowiedzenia utożsamiać z pojęciem umowy kredytu. Pozwani byli przekonani, że nadal łączy ich umowa ze stroną powodową, zatem dokonywali kolejnych wpłat, jednak nie mieli oni możliwości dowiedzenia się, jakie wpłaty aktualnie obowiązują. Pozwani wskazali nadto, że wypowiedzenie nie zawiera prawidłowo sformułowanej podstawy prawnej, gdyż odwołano się jedynie do treści art. 75 ustawy, a nie do konkretnej jednostki redakcyjnej (ustępu). Wypowiedzenie umowy nie zawierało również faktycznej przyczyny, która została ujawniona dopiero w piśmie procesowym z dnia 5 lipca 2012 r. Tymczasem od banku należy wymagać, zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą, najwyższej staranności i zachowania najwyższych standardów prawnych.

Uzasadniając zarzut naruszenia art. 5 k.c. pozwani wskazali, że samo nabycie prawa nie przesądza jeszcze o możliwości skutecznego wykonywania wszystkich wchodzących w jego skład uprawnień. Ocena aksjologiczna działania powinna przebiegać w dwóch etapach, pierwszy poprzez podjęcie zachowania podmiotu i ocena jest oparta na przewidywaniu skutków danego sposobu wykonywania określonej konfiguracji wybranych uprawnień, a etap drugi to ocena dokonywana z punktu widzenia poznanych już skutków wybranego zachowania. W ocenie skarżących Sąd Okręgowy dokonał oceny niemal wyłącznie na tym drugim etapie, podczas gdy zgodnie z orzecnictwem powinno się dokonywać całościowej oceny danej sprawy. Odnosząc się do okoliczności sprawy, pozwani wskazali, że terminowo spłacili 68 rat kredytu, a zatem 28,3% całości kredytu. Nie spłacili jedynie 4 rat, co było wynikiem ich trudnej sytuacji, związanej z powszechnie znanym kryzysem w branży budowlanej. Czynili także aktywne starania o restrukturyzację kredytu, jednak bezskutecznie, gdyż bank nie zgodził się, decydując się na najdalej idący środek w postaci wypowiedzenia umowy. Wobec tego żądanie banku zapłaty całej sumy stanowi przejaw nadużycia prawa i wykorzystania pozycji dominującej jako banku wobec osoby fizycznej.

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o jej oddalenie. Wskazano, że oba zarzuty są bezzasadne – oświadczenie o wypowiedzeniu poddane wykładni zgodnie z art. 65 k.c. nie pozostawia wątpliwości co do jego charakteru, natomiast odnosząc się do zarzutu naruszenia zasad współzycia społecznego wskazano, że odmowa ochrony prawnej na podstawie art. 5 k.c. musi być uzasadniona rażącym i nieakceptowanym w świetle powszechnie uznanych w społeczeństwie wartości. Pozwani nie wykazali takich okoliczności, a bank wypowiedział umowę zgodnie z prawem, kierując się ostrożnościowym podejściem do zarządzania ryzykiem kredytowym, mając na względzie bezpieczeństwo depozytów i płynności.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanych okazała się bezzasadna, co prowadziło do jej oddalenia.

Prawidłowe ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego nie były w apelacji kwestionowane, Sąd Apelacyjny uznaje je za własne.

Strona powodowa domaga się zapłaty całości kredytu wraz z odsetkami i opłatami i prowizjami. Roszczenie to oparte o wypowiedzenie umowy kredytu, na co pozwala art. 75 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 1376 z późn. zm.), zgodnie z którym w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu albo w razie utraty przez kredytobiorcę zdolności kredytowej bank może obniżyć kwotę przyznanego kredytu albo wypowiedzieć umowę kredytu. Przesłanką roszczenia jest zatem skuteczne wypowiedzenie umowy kredytu. W przedmiotowej sprawie zostało ono dokonane pismem z dnia 22 grudnia 2010 r., zatytułowanym „wypowiedzenie warunków spłaty kredytu”. W jego treści strona powodowa powołała się na art. 75 prawa bankowego oraz § 18 ust. 1 w zw. z § 18 ust. 6 umowy kredytu. Zgodnie z tymi postanowieniami w razie stwierdzenia przez bank, że warunki udzielenia kredytu zostały naruszone lub istnieje zagrożenie terminowej spłaty kredytu, bank może żądać dodatkowego zabezpieczenia spłaty kredytu lub wypowiedzieć umowę w całości lub w części. Uważa się, że warunki udzielenia kredytu zostały naruszone jeżeli kredytobiorca nie wykonuje zobowiązań wobec banku albo jeżeli oświadczenia i zapewnienia złożone przez kredytobiorcę są niezgodne z rzeczywistym stanem lub jeżeli kredytobiorca w inny sposób narusza postanowienia umowy. W dalszej części pisma wezwano pozwanych do zapłaty pełnej kwoty zobowiązań na rzecz banku na chwilę wypowiedzenia i dokładnie wskazano poszczególne kwoty we frankach szwajcarskich. Zapłata miała nastąpić w ciągu 30 dni, tj. terminu wypowiedzenia. W piśmie poinformowano także pozwanych, że „w związku z opóźnieniem w spłacie kredytu powyżej 60 dni bank będzie przetwarzać informacje wynikające z ww. umowy kredytu, stanowiące tajemnicę bankową przez okres 5 lat od wygaśnięcia zobowiązania wynikającego ze wskazanej powyżej umowy”.

Wypowiedzenie umowy stanowi oświadczenie woli, które podlega wykładni zgodnie z art. 65 § 1 k.c. Stosownie do treści tego przepisu oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje. Na gruncie tego przepisu doktryna (tak m. in. K. Piasecki Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część ogólna, Lex 2003 r.; M. Safjan [w:] Kodeks cywilny. Komentarz do art. 1-449¹⁰, t. I, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2011 r.; P. Machnikowski [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2013 r.) i orzecznictwo (tak m. in. uzasadnienie uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 1995 r., sygn. akt III CZP 66/95, OSNC 1995/12/168; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2007 r., sygn. akt II CSK 489/06, Lex nr 274245; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2010 r., sygn. akt V CSK 36/10, Lex nr 622217, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2011 r., sygn. akt I CSK 348/10, Lex nr 936479) wypracowały tzw. kombinowaną metodę wykładni, zgodnie z którą dla wykładni oświadczenia woli istotne są zarówno elementy subiektywne, jak i obiektywne. Jednak w przypadku oświadczeń składanych innym osobom, należy mieć na względzie przede wszystkim to, w jaki sposób to one – z uwzględnieniem całego kontekstu oświadczenia – mogły i powinny je rozumieć w czasie jego złożenia. Jak wskazuje się w orzecznictwie „trzeba przy tym mieć na względzie jednak nie tylko interpretowany zwrot, ale i jego kontekst, czyli pozostałe elementy wypowiedzi, której jest on składnikiem. W związku z tym nie można przyjąć takiego znaczenia interpretowanego zwrotu, który pozostawałby w sprzeczności z pozostałymi składnikami wypowiedzi, kłóciłoby się to bowiem z założeniem o racjonalnym działaniu uczestników obrotu prawnego, na którym zasadza się funkcja oświadczenia woli jako regulatora stosunków cywilnoprawnych” (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2004 r., sygn. akt V CK 670/03, OSNC 2005/9/162).

Odnosząc powyższe rozważania do złożonego przez bank oświadczenia o wypowiedzeniu należy wskazać, że zarówno sama treść pisma, jak i jego kontekst oraz późniejsze zachowanie obu stron wskazuje, że nie pozostawiało ono wątpliwości co do tego, że jest oświadczeniem o wypowiedzeniu całej umowy kredytu. Odwołanie się do treści przepisu art. 75 prawa bankowego oraz § 18 ust. 1 i 6 umowy wyraźnie świadczy o tym, że intencją było wypowiedzenie całej umowy. Wskazuje na to także żądanie banku wobec pozwanych, by w ciągu 30 dni uiszcili dokładnie wyliczoną całą kwotę. Nie może zmienić znaczenia tych oświadczeń samo sformułowanie tytułu pisma jako „wypowiedzenie warunków spłaty kredytu”. Wykładnia tego sformułowania jako jedynie zmiany warunków kredytu, jednak bez wypowiedzenia umowy jako całości, byłaby sprzeczna z pozostałymi elementami oświadczenia, a taka wykładnia oświadczeń woli, jak wskazano wyżej, jest niedopuszczalna.

Również zachowanie stron po złożeniu przez bank oświadczenia świadczy o tym, że zgodnie rozumiały je jednoznacznie jako oświadczenie o wypowiedzeniu całej umowy. W zarzutach od nakazu zapłaty pozwani zarzucają, że wypowiedzenie było bezpodstawne i bezzasadne, jednakże nie negują, że zostało ono złożone. Wprost przeciwnie, wskazują, że „bank (...) nie zgodził się na odroczenie rat do spłaty albo ich czasowe zawieszenie”. Gdyby rozumieli oni oświadczenie banku jako zmianę warunków umowy nie mieliby podstaw do formułowania takich twierdzeń. Również w pismach kierowanych bezpośrednio do banku w czasie trwania procesu, od kwietnia do lipca 2012 r., pozwani przyznawali, że oświadczenie zrozumieli jako wypowiedzenie umowy (cyt.: „mając na względzie fakt wypowiedzenia przez Bank (...) S. A. moim mocodawcom w dniu 22.10.2012 r. umowy kredytu”, k. 128, k. 130, 132). Wykładnię, zgodnie z którą pismo to nie stanowiło wypowiedzenia umowy przedstawił dopiero pełnomocnik pozwanych na rozprawie w dniu 4 października 2012 r. (k. 144). Wykładnię tę należy zatem ocenić nie jako rzeczywiste rozumienie pisma przez powodów, ale jedynie argument wytworzony na potrzeby procesu na pewnym jego etapie, który jednak nie może być uznany za zasadny. Dlatego także przy uwzględnieniu elementów subiektywnych należy uznać pismo jako oświadczenie o wypowiedzeniu umowy.

Oświadczenie o wypowiedzeniu było skuteczne. Ani art. 75 ustawy prawo bankowe, ani § 18 umowy nie określają szczególnych wymogów, które miałyby spełniać oświadczenie o wypowiedzeniu, nie wymagają także podania przyczyny wypowiedzenia ani wskazania podstawy prawnej, a zwłaszcza dokładnej jednostki redakcyjnej przepisu art. 75 ustawy. Nadto w § 18 ust. 7 umowy wyraźnie przewidziano, że bank nie musi informować kredytobiorcy o naruszeniu przez niego warunków umowy. Nie można również wysnuć takich wymagań z ogólnej zasady, że wobec banku stosuje się podwyższone standardy profesjonalizmu. Sąd Apelacyjny podziela pogląd o podwyższonych standardach profesjonalnych banku, jednakże w przedmiotowej sprawie nie naruszono żadnych standardów, które naruszałaby prawa klienta. W stanie faktycznym, na gruncie którego wydano cytowany przez pozwanych wyrok z dnia 19 marca 2004 r. (sygn. akt IV CK 158/03, OSNC 2005/3/54) bank nie sprawdził, czy podany przez klienta numer rachunku dotyczy wierzyciela oznaczonego w poleceniu przelewu, działa bez zachowania należytej staranności wymaganej od profesjonalisty, wobec czego środki wpłynęły na rachunek innej osoby niż określono w przelewie. Jest to sytuacja nieporównywalna z przedmiotową sprawą, gdzie złożone oświadczenie – jakkolwiek może budzić pewne wątpliwości ze względu na niefortunny tytuł – zostało w pełni zrozumiane przez pozwanych zarówno co jego charakteru, jak i motywacji banku. Skoro pozwani domagali się rozłożenia należności, negocjowali nowe warunki spłaty, to musieli zdawać sobie sprawę z tego, co w istocie było przyczyną wypowiedzenia umowy. Ponadto przyczyna ta wynika – choćby pośrednio – z zawartej w oświadczeniu o wypowiedzeniu informacji o dalszym przetwarzaniu danych osobowych, w której wskazano, że pozwani zalegają z zapłatą ponad 60 dni.

Wypowiedzenie było uzasadnione naruszeniem przez pozwanych warunków umowy, w szczególności brakiem spłaty czterech kolejnych rat, który to fakt nie jest przedmiotem sporu. Stosownie do treści art. 75 ust. 1 ustawy wypowiedzenie umowy przez bank może nastąpić z powodu każdego naruszenia przez klienta warunków umowy, nie musi to być naruszenie istotne bądź rażące. Ustawa wymaga jedynie zachowania terminu, co najmniej 30-dniowego, chyba że w umowie przewidziano dłuższy termin. Zainicjowanie programu naprawczego, który wyłącza wypowiedzenie umowy jest fakultatywne, bank nie jest do tego zobowiązany, gdyż jak wynika wprost z literalnego brzmienia tego przepisu zainicjowanie programu jest zależne od zgody banku.

W przedmiotowej sprawie skorzystanie z uprawnienia banku do wypowiedzenia umowy musi zostać zbadane, z uwagi na treść zarzutów apelacyjnych, co do zgodności z zasadami współzycia społecznego. Zgodnie z art. 5 k.c. nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współzycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Na gruncie tego przepisu powstało bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego, którego część dotyczy także wypowiedzenia umowy kredytu. W wyroku z dnia z dnia 20 lipca 1987 r. (sygn. akt IV CR 195/87, OSNC 1989/1/16) stwierdzono, iż wykorzystanie, wynikających z umowy kredytowej lub przepisu prawa, uprawnień banku do jednostronnej modyfikacji stosunku kredytowego nawiązanego z osobą fizyczną i wypowiedzenie części lub całości udzielonego kredytu nie może być uznane za nadużycie prawa (art. 5 k.c.), jeżeli powzięte zostało po stwierdzeniu, że niespełnienie przez kredytobiorcę warunków ustalonych w umowie co do spłaty

kretytu i oprocentowania jest następstwem utraty zdolności kredytowej przez dłużnika lub pogorszenia jego sytuacji materialnej w stopniu zagrażającym zdolności do spłaty długu przez tego dłużnika. Stanowisko to zostało podtrzymane także w wyrokach z dnia 13 lutego 2004 r. (sygn. akt IV CK 240/02, Prawo Bankowe 2004/11/25) i z dnia 13 lutego 2004 r. (sygn. akt IV CK 40/03, Lex nr 151636). Mimo iż orzeczenia zostały wydane na podstawie nieobowiązujących już przepisów, w pełni zachowują swoją aktualność także w obecnym stanie prawnym, zwłaszcza że art. 32 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. Prawo bankowe (Dz. U. Nr 4 poz. 21 z późn. zm.) przewidywał możliwość wypowiedzenia umowy kredytu jedynie przy istotnych naruszeniach, a obecny przepis art. 75 ust. 1 przewiduje już tę możliwość przy jakichkolwiek naruszeniach. Stanowisko takie uzasadnione jest ze względu na rolę banków w obrocie gospodarczym, zważyć bowiem należy, że banki nie udzielają kredytów z własnych środków, lecz ze środków uzyskanych z innych źródeł, w tym od klientów, którzy złożyli środki na rachunkach bankowych i lokatach. Dlatego ze względu na bezpieczeństwo powierzonych środków, banki muszą dysponować uprawnieniami, które pozwalają na minimalizację ryzyka w przypadku problemów ze spłatą kredytu. W związku z tym ograniczenie korzystania z tego prawa ze względu na zasady współzycia społecznego powinno mieć charakter wyjątkowy. Przedstawione poglądy i rozważania mają większe znaczenie dla przedmiotowej sprawy niż cytowane przez pozwanych wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 1994 r. (sygn. akt II CRN 127/94, Lex nr 82293), który dotyczył roszczenia windykacyjnego i z dnia 9 grudnia 2009 r. (sygn. akt IV CSK 290/09, Lex nr 560607), który dotyczył naruszenia dóbr osobistych.

Oczywiście nie można wykluczyć sytuacji, w których wypowiedzenie umowy kredytu będzie stanowiło naruszenie zasad współzycia społecznego. Stanie się tak w szczególności, jeśli naruszenie umowy będzie drobne i nie będzie zagrażało spłacie kredytu, a wypowiedzenie stałoby się formą szykany. Jednakże w przedmiotowej sprawie sytuacja taka nie zachodzi. Jedyną okolicznością przemawiającą przeciwko wypowiedzeniu umowy było to, że pozwani przez stosunkowo długi czas, tj. 6 lat, regularnie spłacali raty kredytu. Trudności wystąpiły dopiero w 2010 r., co bezpośrednio doprowadziło do wypowiedzenia umowy. Jednakże nawet sami pozwani przyznają, że ich obecna sytuacja jest odmienna niż w okresie, kiedy kredyt regularnie spłacali, a w szczególności zostali oni dotknięci kryzysem gospodarczym, zwłaszcza w branży budowlanej. Dlatego zdolność spłaty przez nich kredytu została mocno ograniczona, również dokonane na etapie procesu spłaty nie były łącznie tej wysokości, by pozwalały na ustalenie pozytywnej prognozy dalszych spłat. Nie są wystarczające w tym zakresie same deklaracje co do chęci spłacenia kredytu, jeśli sytuacja pozwanych i ich dotychczasowe zachowanie nie pozwala na uznanie tych chęci za możliwe do spełnienia. Nie może też umknąć uwadze, że pozwany od początku nie działał zgodnie z zawartą umową. Jak sam przyznał podczas przesłuchania go w charakterze strony, kredyt przeznaczył na bieżącą działalność gospodarczą zamiast na wskazaną w umowie spłatę poprzedniego kredytu. Miało to niebagatelne konsekwencje, gdyż w związku z tym obecnie jest obciążony także innymi zobowiązaniami, co utrudnia mu spłatę kredytu będącego przedmiotem niniejszej sprawy. Brak spłaty kredytu uniemożliwił też wykreślenie hipoteki zabezpieczającej poprzedni kredyt z pierwszego miejsca hipotecznego, co jednak wobec przekształceń kapitałowych banków ma drugorzędne znaczenie, gdyż uprawnionym z obu hipotek jest obecnie bank występujący w niniejszej sprawie jako strona powodowa. Całokształt tych okoliczności przemawia przeciwko uznaniu skorzystania przez bank z wypowiedzenia umowy za naruszenie zasad współzycia społecznego.

Mając na względzie powyższe, Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na zasadzie art. 385 k.p.c.

W związku ze zgłoszonym w odpowiedzi na apelację żądaniem zwrotu kosztów procesu, konieczne było także rozstrzygnięcie w tym zakresie. Stroną przegrywającą postępowanie apelacyjne w całości byli pozwani, a na koszty strony powodowej złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika, określone na podstawie § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu na kwotę 5 400 zł.